

О, усі запродані газети кричать, що „американський нарід мусить навчити японця, що треба раз на завжди спинити заборчі кроки жовтошкіпих!“. Які кроки? Але газета гавкає те, що кажуть долярники...

Христілюбаві пони проповідують війну.

Урад же тим часом набірає війська. Треба багато війська. Бо буде дві війни. Одно з Японією, а друга?.. А друга—з власним народом!

В Штейтах замкнуті усі фабрики, тренів ходить лише одна чверть, бо товарів не возять.

Склади замкнуті. Голод і безробітє.

В Каліфорнії, в Сан-Франціско люде валять ся на улицях з голоду, як мухи.

Помічи, яку уділяють пресбитиріяне, невістарчає.

Американець терпить... але чи довго? От на його і готують війська.

Голодний нарід тисячами занисують ся до війська. Бо капіталісти замкнули фабрики! Або їд на Філіппіни, або здихай з голоду! А в жовнірах дибре хоч \$ 13 на місяць та одіж та вікт.

Капіталіст знає що робить. Вроджених американців відсилає на Філіппіни, але італійців, русинів, поляків та інших темних, що не вміють говорити, лишає для краю оборони капіталістичного добра від „голодних обивателів“... І ця темнота вже рострелювала перед декількома тижнями страйкарів.

А щож японець, що японський капіталіст думає? Японець готуєть ся зустрінути непроханого гостя канонами, що так влучно пісали російську маринарку лапати раків на дно Японського моря.

Звичайно японський капіталіст не підставить свої труди під американську кулю. Паши Японії мають „рабів“, які підуть за них проливати свою пролетарську кровь.

Капіталістам треба ринку—пролетарі Америки і Япану будуть себе різати! Смих і горе!

Але наше співчутє мусить бути на японському боці. В Канаді криза і муки завдяки американським капіталістам.

Колиб японці побіяли штейтську маринарку і виперли амер. війська з Філіппінів, тоді роджені американці, як недавно росіяне почнуть шувати причину своєї зневаги.

Пролетар. Штейтів побачить тоді побідлого Рузвелта і жменю хижаків капіталістів, і соціаліст покаже народові хто винний, що в богатих Штейтах нарід мре з голоду, соціаліст покаже усе безладє капіталістичної господарки і все безправє пролетарських мас.

А тоді високо культурний нарід Америки дасть собі раду з капіталістами!

Тоді всі побачуть, які в Америці суди, що добрі лише до долярників, тоді побачуть по чім демократичні і республіканські депутати продавали фунт „вільної республіки“.

Весь безпорядок стане перед очима розбурканого народу—і щоб не згинуть з голоду він оголисть Штейти соціалістичною республікою! А Штейти вратують і Канаду!

З РІСТ ПАРТІІ. і справа

Укр. Соц. Союзу С. П. К.

Наша Партія ростє. За Бритійскою Колумбією та Онтаріо zorganizовалась і бучно вступила на політичну арену трудова Альберта. Манітоба теж не спить. І не ниньки завтра буде оголошений 4-й провінційнальний комітет С. П. К.—Манітобейкий Провінційнальний Комітет!

Соціалісти стають силою, яка розвернулася уже від океану до океану! від Квебеку до Ванкуверу!

Робочі маси пролетарів та фармарів прокинулись. Іх підвела з сону опанувавша нашим краєм промислова криза.

Голод і небезпека загрозили кождому у очі холодом смерті—і народ схаменув ся! нарід тепер ясно бачить, що всім його муками маз він завдячити підлій господарці капіталістів. Робочі маси організують ся забрати Канаду в свої руки.

Руський робітник та руський фармар можно сказати ідуть в першій шерєгу до соціалізму. В загальї емігранти дужче проіняті духом боротьби за кращу долю, ніж місцеві англїки. І не диво ми в Канаді знайшли пекло і неволю! Нам очі не закурені брехнею капіталістів.

Крім того що з усіх боків Канади приходять листи і вістки від окремих робітників, що вони лише будуть пошпирати справу Соц. Партії Канади, але цілі русь-

кі товариства прилучаються і стоять під Червоїм Прапорі нашої непомібної трудової армії.

Як відомо, уже 7 наших товариств русько-українських стали яко комітети Партії. В Нанаїмо один, у Ванкувері є гурт русинів членів С. П. К. у Франку русини і чехи завязали Славянський Соціалістич. Союз, у Вінніпегу є Локаль в 120 членів, у Стонволі русько-українська фармарська Читальня прилучилась до Партії в Портадж-ля-прері гурт руських соціалістів, а до того в Онтаріо в Райн-ривер велика русько-українська читальня наневне прилучить ся тими днями до нашого славного Товариства!

Горою Соціалізм! А робітники інших націй теж не сплять!

Тепер уже можно подумати і про Український Соціалістичний Союз цілої Канади. В Канаді є 100.000 руського робітника та фармара. З ними що хоче той робить капіталіст, бо нарід темний не має ні книжки, ні просвіти, не знає Канадійських прав, бо вони написані по англійському.

Капіталісти поводять ся з нами, як з рабами... А в ниньки дали нам пресбитиріян, а шпіделями над нами поставили всіляких наемників.

Ми українці русини цілої Канади мусимо zorganizовати ся в Укр. Соц. Союз, що буде частиною Соц. Партії Канади*). Нам треба книжок, треба газети, треба ораторів, організаторів—в руській мові. Ніхто нам сего не дасть, як ми самі про себе не подбаємо. Най же відгукнуть ся усі русини-українці з усіх кутків Канади, з усіх екстремістів, з усіх мочар фармарських, з усіх фабрик та копалень, чи хочуть вони порятувати себе і дітей своїх—чи хочуть прикласти рук і збудувати велику не-побориму організацію Укр. Соц. Союзу в Канаді?

Бо лише правда за робітничою Соціалістичною Партією Канади! Вона поборить і лібералів і консерватистів, вона спинить руку ката і загойть віковічні рани наші. Переможе соціалізм—і рай та жите запанує на землі!

Най жие! Най ростє Соціалістична Партія Канади!

*) Див. ч. 1 газ. „Ч. П.“.

Най гремить слово соціаліста над новитою капіталістичними гадинами Канадою!

З ІСТОРІІ КАНАДІ.

І.

Канада за панованя французів.

(Далі *)

Англїки, як відомо, геть низниц французів почали роботи перші проби колонізувати береги Пів. Америки; однак під час описуемої нами доби лічба англійських колоністів у Америці перевищала вже двадцять тисяч; се були, до того, справжні колоністи, які їхали до Нового Світу, аби там лишитись назавжди, а не ради того, щоб як найборше розбогатіти хосенною скуплею футер у тубольців та повернути потім до Європи. Але заледви можна дивуватись тому контрастові, коли згадаємо (вже не кажучи про інші умови життя) хоч проте, яка велика була політична та релігійна свобода, якою користались англїки, переїджаючи до Нового Світу завдяки чому вони їхали туди тисячами; між тим французький уряд з самого початку колонізації Канади не дозволив жадному гугеноті переселитись до Нового Світу ради того, щоб огородити Канаду від „пошести сретичних учень“.

Минуло 30 літ з часу смерті Шамплену. У Франції пополнились з новою силою пориваня колонізувати просторе корито затоки св. Лаврентія та сусідних територій.

Французів підштурхувало до цих поривань постоїнно ростюча свідомість нікчемности здобутих ними результатів в порівнянню з тим, що здобули англїки, котрі, як ми бачили, під час описаної нами доби (60 роки XVII столітя), поклали вже міцний ночаток колоніям, відомих віселя під назвами: Віргїнії, Мерленда, Каролїни, Массачузетса, Коннектікути і т. д.

24 мая 1664 р. Людвик XIV, поступаючи після ради великого Кольбера, підписав статут так зван. „Західної компанії“, який бу- ли дані значні права і привілеї що до успішної колонізації західного материка (себто Пів-

нічної Америки) та західних берегів Африки. „Бо слава Господа Бога“—говорилось у королівським едикті:— „являється головним завданєм кожної справи; Компанія повинна мати в нових краях вистарчаючу кількість священнослужителів, старанно викладаюче в той час всіляких проповідників брехливих учень“. Скажемо, ради контрасту, що перед 30-ма роками до того (1636) деякі з англійських переселенців у Америці заклали колонію (Род Айленд), де фактично був проведений принцип видокремленя церкви від держави, і де громадяне, складаючи добровільний громадянський союз, формально обовязались мати послух вибраним їми властям лиш в тих розказах, які відносяться до світських справ.

(Дальше буде)

П. Г. Міжуєв.

НА ЗАСЛАНЮ ЗА ЧЕТВЕЛЕМ.

Нещасливо горюючи, жие наш робітничий нарід по колоніях на дарованих землях. От хоч би сей образець. Від Вінніпегу 40 миль на північ є послідня колїсна станція Тулон, а з Тулону ще дальше 55 м. на північ є колїонія де сіло яких до 300 руских родин. Дня 23 грудня зібрала мене охота подивитись на те нещасливе жите тих нещесливців. З Тулону на вище згада- ну колїонію треба їхати на пінних ногах, або наймзти фіру \$ 25 в зимі, а \$ 45 в літі; резумієсь щом згодивсь на перше, так як кождий годить ся змеїнкаців тої колїонії. Повідході з Тулону вже не задовго здивавсь фармарів, що інгли за потребами до Тулону, вони не виглядали на істоту людську! Прибитий, пригнічений іде, ледво волоче ноги за собов. Що се з Вами, чоловіче? питаю. „Біда, далека дорога та недостаток так мене пригнобили!“... Що се за огнища дорогов? питаю. „Се наші фармерські стації караванні, коли їдемо по муку до Тулону волами 55 миль та по дорозі ночуємо. Он гірке наше жите“.. простогнав. Коли пішов я дальше, їду та їду, кінця тій дорозі нема! здибаю по дорозі сцени фармарського жита, що кожда сцена ранила мое

*) Див. ч. 6 „Черв. Пр.“.